

Kielitoimiston kielioppaassa (2015) esitetyt normiuudennokset

Tämä teksti on liite, joka kuuluu kirjoitukseen Uutta ja vanhaa kieliopillisesta vaihtelusta – Mikä on Kielitoimiston kielioppiopas? Kirjoitus taustoittaa ja selventää tässä liitteessä esitettyjä uudistuksia. (http://www.kotus.fi/nyt/blogit_ja_kolumnit/kotuksen_kolumnit/kotuksen_kolumnit_2015/uutta_ja_vanhaa_kieliopillisesta_vaihtelusta_mika_on_kielitoimiston_kielioppiopas.18002.news)

Kielitoimiston kielioppioppaassa on uudistettu mm. seuraavia normeja. Osa uuden kannan mukaisista muodoista on yleiskielen rajatapauksia. (Sivunumerot viittaavat tähän pdf-tiedostoon.)

- tyytyväinen asiaan ~ asiasta (s. 1)
- kokea hyväksi ~ hyvänä (s. 1)
- tiedottaa asiasta ihmisille ~ tiedottaa ihmisiä asiasta (rajatapaus, s. 1)
- syy, aihe, vaikutus (rajatapauksia, s. 2–3)
- rakastaa laulamista ~ rakastaa laulaa (rajatapaus, s. 3)
- onnea vuodeksi ~ vuodelle 2017 (s. 4)
- yliopistossa, yliopistolla (s. 4)
- riippuen, johtuen (s. 4–5)
- josko (s. 5)
- myöskin (rajatapaus s. 5), juurikaan (s. 6)
- ei kauan ~ kauaa (s. 6)
- kuin mitä (s. 6)
- kuvittele kirjoittavasi viesti ~ viestin idolillesi (s. 7)

tyytyväinen asiaan ~ asiasta

Aiemmin ilmaustyyppiä *tyytyväinen asiasta* ei ole pidetty yleiskielen mukaisena, koska adjektiivin kantana oleva verbi *tyytyä* esiintyy vain *asiaan*-muotoisen (illatiivisijaisen) ilmauksen kanssa: *tyytyi asiaan*. Adjektiivi *tyytyväinen* on kuitenkin saanut mallia lähimerkityksisten sanojen käytöstä, esim. *iloinen, mielissään asiasta* > *tyytyväinen asiasta*. Seuraava vaihtelu on siis yleiskielen mukaista:

TAVALLISIN: Argentiina on tyytyväinen G20-kokouksen tuloksiin. | Yhtiö on tyytyväinen siihen, että myynti kasvoi.

MAHDOLLINEN MYÖS (ilmaisemassa syytä): Hän oli tyytyväinen lohkovoitosta. | Hän oli tyytyväinen siitä, ettei kunnallisveron nostoa kirjattu sopimukseen.

kokea hyväksi ~ hyvänä

Kokea-verbin yhteydessä on aiemmin pidetty yleiskielen mukaisena vain *-ksi*-päätteistä translatiivi-ilmausta *kokea hyväksi*. Ilmaustyyppi *kokea jonakin* on kuitenkin erittäin tavallinen, eikä muotoero tuo merkityseroa. Seuraava vaihtelu on yleiskielen mukaista:

Yli 80 prosenttia **koki** hoidon **hyväksi**. | Kuntapäätäjät **kokevat** ilmastotyön **tärkeäksi**,

Vain 20,5 % **koki** hoidon ja tarpeidensa kohtaamisen tason **hyvänä**. | Toimittajat **kokevat** lasten kriittisen medialukutaidon kehittämisen **tärkeänä**.

Kannattaa kuitenkin muistaa, että verbi *kokea* saattaa joka tapauksessa synnyttää joskus turhan konkreettisen elämyksen sivumielteen. Tätä merkitystä ei sisälly neutraalimpiin vaihtoehtoihin *piti hoitoa hyvänä*, *x:n mielestä hoito oli hyvää*, *hoito tuntui hyvältä*.

tiedottaa asiasta ihmisille ~ tiedottaa ihmisiä asiasta

Tiedottaa-verbin peruskäytön 'antaa tietoa jollekulle jostakin' rinnalle on tullut toinen käyttötapa *informoida*-verbin mallin mukaan. Verbin peruskäyttö on selvä:

PERUSKÄYTTÖ: Tehtaanjohto tiedotti työntekijöille yt-neuvottelujen alkamisesta. = Tehtaanjohto informoi työntekijöitä yt-neuvottelujen alkamisesta. | Asiasta ei tiedotettu ulospäin. = Asiasta ei kerrottu tietoa ulospäin. | Myös: Syy junan myöhästymiseen tiedotettiin heti: opastinlaitevika. = Junan myöhästymisen syy kerrottiin heti.

Informoida-verbin mallin mukainen ilmaustyyppi *tiedottaa jotakuta jostakin* on nykyisin käytössä melko tavallinen (vrt. *informoida jotakuta jostakin*). Rakenne on periaatteessa yksiselitteinen, mutta ei ole kaikkien kielenkäyttäjien mielestä neutraali. Sitä voi pitää yleiskielen rajatapauksena:

RAJATAPAUS: Vanhempainiltojen tarkoitus on ollut tiedottaa vanhempia päihteiden vaarallisuudesta. – Vrt. vaihtoehtoja: tiedottaa vanhemmille, informoida vanhempia, kertoa vanhemmille | YTV tiedottaa matkustajia ja liikenteenharjoittajia maastotöiden aiheuttamista häiriöistä.

Myös esimerkiksi verbillä *huomauttaa* on vastaavaa, neutraalia vaihtelua: *Tuomari huomautti pelaajalle virheestä* ('teki huomautuksen'); *Tuomari huomautti pelaajaa virheestä* ('ojensi').

syy irtisanomisiin ~ irtisanoa ~ irtisanomisille ~ irtisanomisten syy

Syytä ja aiheita kuvaavat abstraktit substantiivit esiintyvät peruskäytössään mihin-kysymykseen vastaavan eli illatiivimuotoisen tai *tehdä*-tyyppisen ilmauksen kanssa, joka kertoo, mitä perustellaan tai selitetään:

PERUSKÄYTTÖ: Liikenne on Euroopassa suurin yksittäinen syy alle 45-vuotiaiden kuolemiin. | Mikä olisi hyvä syy viivyttää ratkaisua? | Palon syy on epäselvä.

Syy-sanaa käytetään myös *-lle*-päätteisten eli allatiivimuotoisten ilmausten kanssa: *syy myöhästymiselle*. Mallina on ilmeisesti sana *perustelu*, esim. *perustelu asialle*. Tämä syy-sanan muu kuin peruskäyttö heijastelee yleisempään ilmiötä suomen kielessä: ulkopaikallissijojen yleistymistä sisäpaikallissijojen rinnalle tai tilalle. Erityisesti kun syy-sanaan liittyvä ilmaus on verbistä muodostettu tekemistä tai tapahtumista tarkoittava substantiivi (ns. teonnimi), kuten *irtisanominen* tai *kehitys*, voidaan *-lle*-päätteistä muotoa pitää syy-sanan seurassa yleiskielessä hyväksyttävänä, mutta rajatapauksena: *syy irtisanomisille*. Kaikkien kielenkäyttäjien mielestä tämä muoto ei sovi neutraaliin asiatyylisiin. Tavallisempi onkin illatiivisija *syy irtisanomisiin* tai genetiivimäärite *irtisanomisten syy*.

RAJATAPAUS: Se ei ole erityisen painava syy irtisanomisille. (~ syy irtisanomisiin) | Keskeinen syy heikolle työllisyyskehitykselle on 40 000 työpaikan vähentyminen teollisuudessa. (~ syy heikkoon työllisyyskehitykseen)

Aiemmin yleiskielen mukaisena on pidetty vain yllä mainittuja syy-sanan peruskäytön tapauksia. Tässä esitetty sallivampi normi on rajoiltaan häilyvä, sillä hyväksyttävien ja vähemmän sopivien *-lle*-tapauksien välille ei voi vetää selvää rajaa.

aihe epäillä ~ epäilyyn ~ epäilylle

Sanan *aihe* kanssa esiintyy yleensä verbin perusmuoto (*epäillä*) tai illatiivimuotoinen sana (*epäilyyn*):

PERUSKÄYTTÖ: Tapahtuma antoi taas aiheen epäillä, että – –. | TPS:llä viimein aihetta riemuun.

Ulkopaikallissijojen yleistyminen näkyy myös *aihe*-sanon yhteydessä siten, että *-lle*-päätteiset allatiivimuodot (*aihetta epäilyille*) ovat kohtalaisen tavallisia. Myös ilmaustyyppiä *aihetta epäilyille* voi pitää yleiskielisenä, mutta rajatapauksena. Vanhan suosituksen mukainen illatiivi on kuitenkin tavallisempi.

RAJATAPAUUS: Testit eivät ole antaneet aihetta epäilyille. (~ aihetta epäilyihin) | Kirjan pelättiin antavan aihetta väärinkäsityksille. (~ aihetta väärinkäsityksiin)

vaikutus opettajaan ~ telakalle

Vaikutus-sanon perusmerkitys on 'vaikutusvoima, teho', joka viittaa syvälle ulottuvaan kohdistumiseen, mahdolliseen muutokseenkin kohteessa. Sen kanssa esiintyvä ilmaus on peruskäytössään sama kuin vastaavalla verbillä *vaikuttaa*: *vaikuttaa opettajaan, vaikutus opettajaan*.

PERUSKÄYTTÖ: Kirja teki vaikutuksen opettajaan. (ei: teki vaikutuksen opettajalle) | Puro epäilee eläkeiän nostamisen vaikutusta todelliseen eläköitymisikään.

Lisäksi *vaikutus*-sana esiintyy puhuttaessa hyödystä tai haitasta. Tällöin sen kanssa esiintyvä sana on melko usein *-lle*-päätteisessä muodossa eli allatiivissa: *vaikutus yrityksen toiminnalle*. Tässä substantiivi *vaikutus* on irtautunut verbin *vaikuttaa* sijamuotovaatimuksesta *vaikuttaa yrityksen toimintaan*. Tähän on todennäköisesti vaikuttanut merkitykseltään läheisen *merkitys*-sanon käyttö: *rahoituksen merkitys hankkeelle*. *Vaikutus yrityksen toiminnalle* -tyyppistä rakennetta esiintyy erityisesti puhuttaessa yrityksistä, organisaatioista tms. Rakenne on yleiskielessä rajatapaus. Tavallisempi rakenne *vaikutus* + illatiivimuoto (*vaikutus yrityksen toimintaan*) tai jokin muu ilmaisutapa on asiatyylissä usein huomaamattomampi, siis neutraalimpi vaihtoehto.

RAJATAPAUUS: (puhuttaessa organisaatioista tms.) 'hyöty, haitta'; 'merkitys' Tilauksen työllistävä vaikutus telakalle on noin 1 500 miestyövuotta. ('vaikutus telakan toimintaan') – Vrt. ilmaus *vaikutus telakkaan* ei tässä käy, vaihtoehtoinen ilmaisutapa: *merkitys, hyöty telakalle*

Sen sijaan kun puhutaan yksilöistä, rakenne *vaikutus* + *jollekulle* on harvinainen, eikä se ole myöskään yleiskielen mukainen:

YLEISKIELEN VASTAISTA KÄYTTÖÄ (puhuttaessa ihmisistä tms.): Laman vaikutus lapsille (otsikko) → Laman vaikutus lapsiin

Aiemmin on pidetty yleiskielen mukaisena vain *vaikutus*-sanon peruskäyttöä. Tässä esitetty sallivampi normi on rajoiltaan häilyvä, sillä hyväksyttävien ja vähemmän sopivien *-lle*-tapausten välille ei voi vetää selvää rajaa.

rakastaa laulamista ~ rakastaa laulaa

Tunneverbien *rakastaa*, *vihata* ja *inhota* kohde esitetään tavallisimmin partitiivimuotoisella ilmauksella (vastaa kysymykseen mitä, ketä?), mutta tavallinen on myös *rakastaa tehdä* -tyyppinen rakenne. Teksteissä, joissa kirjoittajan oma persoona voi tunnepitoisestikin näkyä, verbejä *rakastaa*, *vihata* ja *inhota* voi *tehdä*-muodon yhteydessä pitää yleiskielen rajatapauksina. Neutraaliksi tarkoitettussa asiatekstissä rakenteen käyttö saattaa herättää kielteistä huomiota.

PERUSKÄYTTÖ: Tolonen rakasti kesäpaikallaan oleskelua. | Hän rakastaa kukkien maalaamista öljyväreillä.

RAJATAPAUS: Hän kirjoittaa tarinoita, jollaisia itsekin rakastaa lukea. | Pietiläinen uskoo, että runoilloissa riittää väkeä, sillä hänen mukaansa ihmiset rakastavat kuunnella runoja ravintolassa.

onnea vuodeksi ~ vuodelle 2017

Johonkin ajanjaksoon suunniteltavaa toimintaa ilmaistaan *-ksi*-päätteisellä translatiivisijaisella ilmauksella tai *-lle*-päätteisellä muodolla eli allatiivi-ilmauksella:

Talous- ja toimintasuunnitelma **vuosiksi 2015–2017**

Talous- ja toimintasuunnitelma **vuosille 2015–2017** | Varaa vihkiaika netissä **vuodelle 2016**.

Vastaavasti toivotuksia tietyn jakson ajaksi esitetään kummallakin muodolla:

Hyvää joulua ja **onnea vuodeksi 2016!** | Rauhallista joulua ja **onnea vuodelle 2016!**

Koska *-lle*-päätteiset ilmaukset tarkoittavat myös toivotuksen kohdetta (vrt. *onnea sinulle*), on eräissä aiemmissa kielenhuolto-oppaissa suositettu käytettäväksi *-ksi*-päätteisiä ilmauksia niiden sijaan: *talousarvio vuodeksi 2015, onnea vuodeksi 2015*.

yliopistossa, yliopistolla

Oppilaitosten, muiden laitosten ja organisaatioiden nimiä taivutetaan yleensä sisäpaikallissijoissa, esim. *ministeriössä, virastossa*. Tällöin korostuu paikan luonne opiskelu-, asiointi- tai työpaikkana. Monista laitoksista käytetään myös ulkopaikallissijaa (ei kuitenkaan peruskoulusta, ammattikoulusta tai lukiosta). Käytäntö on yleistymässä. Se on myös yleiskielen mukainen.

Yliopistolla opiskelu (ohjeita opiskelijoille) | Hän on professori Koulutuksen **tutkimuslaitoksella** Jyväskylän yliopistossa.

Aalto-yliopistossa opiskellaan tekniikkaa, taloutta ja taidetta. | Hän on töissä poliisin **tekniikkakeskuksessa**.

Aiempi ohje suositti aina sisäpaikallissijaa oppilaitosten yms. perustehtävistä puhuttaessa.

riippuen

Riippua-verbiä käytetään sekä konkreettisessa roikkumisen merkityksessä (*Valaisin riippuu katosta*) että abstraktissa ehdon merkityksessä (*Kurssin fokus riippuu osallistujista*). Vastaavasti pre- tai postpositioksi kivettynyt muoto *riippuen* on käytössä kummassakin tehtävässä myös yleiskielessä:

KONKREETTINEN KÄYTTÖ: Akrobaatti asetti dominopalikan paikoilleen köydestä riippuen. (’niin että hän riippui köydestä’)

KIVETTYNYT, ABSTRAKTI KÄYTTÖ: Polttoaineen kulutuksen pudotus on autosta riippuen yli 10 %. | Uuden auton hinnasta on 35 tai 33 prosenttia veroa riippuen ajoneuvon voimanlähteestä.

Joskus roikkumisen konkreettinen merkitys saattaa kuitenkin kohota pinnalle häiritsevästi:

Lento Arlandaan kestää lentokoneesta riippuen 40–60 minuuttia. – Yksiselitteisesti: Lento kestää 40–60 minuuttia konetyypistä riippuen ~ konetyypin mukaan vaihdellen ~ sen mukaan, mikä konetyyppi on kyseessä.

Aiemmissa oppaissa *riippuen*-sanan kivettyntä käyttöä on kehoitettu välttämään. Mahdollisen monitulkintaisuuden vuoksi ilmaustyyppiin kannattaa edelleenkin kiinnittää huomiota.

johtuen

Syytä tai perustelua ilmaiseva *johtuen* on kivettynyt post- tai prepositioksi. Samanmerkityksisiä postpositioita ovat *takia*, *johdosta*, *tähden* ja *vuoksi*. *Johtuen*-ilmaukset kuuluvat yleiskieleen, mutta monien mielestä ne ovat kankeita ja paperinmakuisia (samoin kuin *johdosta*-ilmaukset).

Vesi voi olla jakeluhäiriöistä **johtuen** aluksi sameaa, mutta kirkastuu vettä juoksuuttamalla.

Varsinkin pitemmissä *johtuen*-ilmauksissa koko lauseen merkitystä voi olla vaikeaa hahmottaa. Siksi kannattaa suosia vaihtoehtoisia ilmaisutapoja, usein sivulauseita, joista sanojen väliset suhteet ilmenevät helpommin:

Suomi suhtautuu kriittisesti ehdotukseen yrittäjien ja ammatinharjoittajien työttömyysturvan erityissäätelystä siihen liittyvistä useista periaatteellisista ongelmista johtuen. → Havainnollisempi: Suomi suhtautuu kriittisesti ehdotukseen yrittäjien ja ammatinharjoittajien työttömyysturvan erityissäätelystä, koska siihen liittyy useita periaatteellisia ongelmia.

josko

Epäsuoran eli alisteisen kysymyslauseen alussa on tavallisesti kysyvä sana, kuten *kuka*, *mikä* tai *-ko/-kö*-liitteen sisältävä sana, esim. *onko*, *tulevatko*:

En tiedä, kuka tulee. | Tiedätkö, tulevatko kaikki?

Varsinkin pohdiskeluvassa tyyliässä, jossa voi kuulua kirjoittajan oma ääni, käytetään myös sanaa *josko*. Se tuo usein mukanaan toteutuvan mahdollisuuden merkityksen. Ilmaukseen sisältyy tällöin myös tunnepitoista ja rentoakin sävyä. *Josko* ei siksi ole neutraalin asiatyylin piirre.

Puun myyjillä on mielessään loppuvuoden hintapiikki, ja siksi nyt odotellaan, **josko** hinta taas kääntyisi nousuun. (sanomalehden pääkirjoitus)

Aikanaan 1800-luvun lopun kielenhuoltajat esittivät, että alisteisen kysymyslauseen *josko* olisi kaihdettava ”epäsuomalaisuus”, myöhemmissäkin oppaissa sitä on pidetty ”kartettavana”. Sanaa on kyllä tässä tehtävässä käytetty jonkin verran myös murteissa.

myöskin

Sana *myöskin* on muotonsa puolesta toisteinen, sillä se sisältää kahdesti saman merkityksen: *myös* ’lisäksi’ + *-kin* ’lisäksi’. Erityistä informaatioarvoa tällä kiteytyneellä yhdistelmällä *myöskin* ei yleensä ole paljaaseen *myös*-sanaan verrattuna. Varsinkin kokonaisissa lauseissa *myös* riittäisi ilmaisemaan tarkoitetun merkityksen:

Vastuu lapsen kasvattamisesta on perheellä, mutta *myöskin* koulu on kasvattaja. → myös

Myöskin-sanaa käytetään paljon myös merkitykseltään kivettyneenä sanana, jota ei tulkita osiensa summaksi vaan jonka merkityksenä on pelkkä ’myös’. Liite *-kin* on tällä tavoin ajateltuna sanassa vastaavaan tapaan tasapainottavassa tehtävässä kuin sanoissa *varmaankin*, *kylläkin* tai *vaikkakin*. *Myöskin*-sanan käyttö on melko tavallista myös asiateksteissä. Sanaa voikin säästeliäästi käytettynä pitää yleiskielen rajatapauksena, mutta se jakaa mielipiteitä. Seuraavassa esimerkissä *myöskin*

tuntuu kuitenkin sopivan ilmaukseen jopa paremmin kuin pelkkä *myös*; tällöin sen vaihtoehtona ovat *samaten, samoin*:

Yksikään republikaani ei äänestänyt lain puolesta. Sama laki hyväksyttiin viime vuonna äänin 60–39, myöskin pelkillä demokraattiaanilla. (~ *samaten* ~ *samoin*)

Myöskin-sanon liikkakäyttö on joka tapauksessa tyyli-rikko.

juurikaan

Ilmaus *ei juuri* tarkoittaa 'ei sanottavasti, ei paljoa(kaan)':

Pakkasrajaa ei juuri tunneta rakennustyömailla.

Juuri-sanalla on pitempi vastine, *juurikaan*, jonka sisältämä *-kaan*-liite esiintyy monissa muissakin vastaavissa kieltoa vahvistavissa sanoissa, esim. *ollenkaan, lainkaan, varsinkaan*. Liite *-kaan* ilmauksessa *juurikaan* vahvistaa siis kieltoa. Nykykäsityksen mukaan *juurikaan* on neutraali kivettymä.

Ensimmäisen leikkauksen jälkeen hän ei juurikaan jaksanut liikkua. (~ *ei juuri*)

Joissakin aiemmissa oppaissa sanaa *juurikaan* on kehoitettu välttämään, koska *-kaan*-liitettä pidettiin tarpeettomana.

ei kauan ~ kauaa

Sana *kauan* esiintyy samanmuotoisena niin myöntö- kuin kieltolauseissa. Kieltolauseissa käytössä on lisäksi vaihtoehto *kauaa*:

Nokia saa Samsungilta rahaa vielä **kauan**. | Kansalaiset eivät **kauan** malta pysyä toimeettomina. (~ **kauaa**) | Pelkkien mielikuvien varaan rakennettu julkikuva ei **kauaa** kestä. (pääkirjoitus) ~ (kauan) | Mies pääsi poliisin suojista torstaina, eikä mennyt **kauaakaan**, kun hän joi itsensä kovaan humalaan ja hyppäsi uudelleen mopon satulaan. (~ kauankaan)

Kieltolauseissa esiintyvää partitiivisijaista *kauaa*-muotoa on pidetty kielenhuoltokirjallisuudessa ainakin E. A. Saarimaan Kielenoppaasta (1947) alkaen yleiskielessä huonompana vaihtoehtona kuin muotoa *kauan*. Perusteluja tälle näissä oppaissa ei esitetä.

kuin mitä

Vertailua voidaan osoittaa *kuin*-sanon avulla: *Hän on pitempi kuin minä*. Melko tavallista on, että *kuin*-sanon lisäksi käytetään sanaa *mikä* (eri taivutusmuodoissaan), vaikka myös pelkkä *kuin* riittäisi. Esimerkiksi muodot *mikä* (perusmuoto eli nominatiivi), *mitä* (partitiivi) ja *minkä* (genetiivi) eivät ole useinkaan lauseen rakenteen kannalta välttämättömiä, joten ne voi tavallisesti jättää pois. Näin kokonaisuus on vähän lyhempi. Neutraalissa asiatyylissä tätä kannattaakin yleensä yksinkertaisuuden vuoksi suosia.

Maahantulotarkastus oli helpompi **kuin mitä** olimme odottaneet. –

Yksinkertaisemmin: – – helpompi **kuin** olimme odottaneet.

Suomessa hintataso on vajaan neljänneksen kalliimpi **kuin mikä** on EU:n keskitaso. –

Yksinkertaisemmin: – – kalliimpi **kuin** EU:n keskitaso.

Aina sanoja *mikä, mitä* tai *minkä* ei kuitenkaan voi jättää pois ilman, että *kuin*-jakson rakenne kärsii. Esimerkiksi seuraavissa pronominit ovat omassa lauseessaan välttämättömiä (*syöt* + objekti, *julistamme* + objekti, subjekti + *koitui*):

Olet muutakin **kuin mitä** syöt. – Vrt. ilman *mitä*-sanaa lause on vajaa: ”Olet muutakin kuin syöt.”

He kokivat paljon kauheamman kohtalon **kuin mikä** koitui minulle. – Vrt. ilman *mikä*-sanaa lause on vajaa: ” He kokivat paljon kauheamman kohtalon kuin koitui minulle.”

Varsinkin muissa muodoissa kuin edellä mainituissa on pronomini usein välttämätön *kuin*-jakson rakenteen täydellisyyden vuoksi:

Jokainen on niin vanha **kuin miksi** itsensä tuntee. | Psykiatrista hoitoa tarvitsevia vanhuksia on enemmän **kuin mihin** on varauduttu.

On mahdotonta täsmällisesti määritellä, milloin *mikä* eri taivutusmuodoissaan on välttämätön *kuin*-jakson rakenteen kannalta ja milloin ei. Siksi *kuin mikä* -ilmauksen yleiskielistä käyttöä koskeva sääntökin on väljä, häilyvärajainen:

Kun *mikä*-sanaa tarvitaan *kuin*-ilmauksen rakenteen kannalta, sen pois jättäminen synnyttää ilmaukseen epäselvyyttä. Silloin taas kun *mikä* eri taivutusmuodoissaan ei ole *kuin*-ilmauksessa lauseen rakenteen kannalta välttämätön, on kokonaisuus ilman sitä kevyempi ja neutraaleihin asiateksteihin sopivampi.

kuvittele kirjoittavasi viesti ~ viestin idolillesi

Että-lausetta vastaavassa *tekevän/tehneen*-lauseenvastikkeessa (esim. *Tiedän hänen tulevan* ’tiedän, että hän tulee’) on objekti samanmuotoinen kuin olisi vastaavassa sivulauseessa:

Kerroin hänen syöneen **omenan**. (’kerroin, että hän oli syönyt omenan’)

Hänen kerrottiin kirjoittaneen **kirjan**. (’kerrottiin, että hän oli kirjoittanut kirjan’)

Tähän yleissääntöön on poikkeus: pääverbin käskymuoto (imperatiivi) voi aiheuttaa sen, että *tekevän/tehneen*-rakenteen objektiksi sopii myös perusmuoto eli nominatiivi (*esittely*). Näin käy silloin, kun pääverbin ja rakenteen tekijä on yhteinen ja jälkimmäisessä se ilmaistaan omistusliitteellä:

Kuvittele kirjoittavasi **esittely** tästä teoksesta sanomalehteen. (~ esittelyn) | Kuvitelkaa tekevänne naapurille **jokin palvelus**. (~ jonkin palveluksen)

Muutoin käskylauseissa on yleissäännön mukainen muoto: *Kuvittelepas vain näiden naapurien tarjoavan sinulle joskus autokyydin!* ’kuvittelepas, että nämä naapurit tarjoavat sinulle joskus autokyydin’. Samapersonaiset käskylauseerakenteet ovat siis poikkeus mekaaniseen yleissääntöön, jonka mukaan rakenteen objekti on samassa muodossa kuin vastaavassa sivulauseessa.

Kouluopetuksessa ei kannata käsitellä yksityiskohtaisesti tällaisia vaihtelutapauksia, mutta on tärkeää korostaa, etteivät kaikki normit ole ehdottomia ja selvärajaisia – eivätkä myöskään ikuisia.

Muutamia kirjassa esiteltäviä valintoja on aiemmin käsitelty Kielikello-lehdessä. Näitä ovat:

alkaa tehdä ~ tekemään: Kielikello 1/2014

(www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2674)

joku ~ jokin: Kielikello 2/2012
(www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2488)

joka ~ mikä: Kielikello 4/2011
(www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2435)

sitä mukaa kun ja kuin: Kielikello 2/2012
(www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2486)

että onko (rennossa asiatyylissä mahdollinen): Kielikello 3/2009
(www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2034)

toinen toisiaan: Kielikello 2/2012
(www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2487)

määrätty ~ tietty tapaus: Kielikello 4/2014
(www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2755)

vierassanojen vokaalisointu: Kielikello 1/2015
(www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2779)